

AİLE / ŞİRKET ANAYASASI HAKKINDA

- HUKUK BÜLTENİ -

BÜLTEN TARİHİ: 08/01/2019

Aile/Şirket Anayasası Nedir?

Aile şirketi kavramı, şirketler hukukuna ilişkin uygulamada yer alan bir gerçek olmakla birlikte, kanunlarımızda bu konu ile ilgili açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Belirtilmelidir ki ülkemizde bu konuyla ilgili araştırmalar ve akademik çalışmalar da tatmin edici düzeyde değildir. Bununla birlikte, aile şirketlerinin işleyişi ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla özellikle uluslararası alanda bir farkındalık olduğu görülmektedir. Bu kapsamda herhangi bir bağlayıcı özelliği olmasa da, aile şirketlerinin daha kurumsal ve sürdürülebilir yapısının sağlanması amacıyla Dünya Bankası bünyesinde yer alan International Finance Corporation (IFC) tarafından aile şirketleri yönetim rehberi hazırlandığı görülmektedir.

Aile şirketi kavramı esas itibarıyla bir ailenin fertlerinin oy haklarının çoğunluğuna sahip olduğu veya başka şekilde hakimiyetin sağlandığı şirketi veya şirketler topluluğunu ifade etmektedir. Bu tür şirketlerin bir aile tarafından kontrol edilmesi sebebiyle, şirketin işleyişinde ailevi unsurlar ve ailesel gerekçeler çok önemli bir yere sahip olmaktadır.

Aile şirketleri KOBİ niteliğindeki şirketlerden, uluslararası şekilde kurumsallaşan şirketler topluluklarına kadar her boyutta şirket olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Uluslararası alanda yapılan çalışmalar, bize aile şirketlerinin, aile şirketi olmayan emsal başka şirketlere nazaran daha hızlı büyüebildiğini, daha çok satış ve kar elde edebildiğini göstermektedir. Aile şirketleri içerisinde bağlılık, bilgi sürekliliği ve güvenilirlik diğer şirketlere nazaran daha yüksek seviyede olduğundan aile şirketlerinin performansı diğer şirketlere nazaran birkaç adım önde görülmektedir. Bununla birlikte aile şirketlerinin en zayıf noktası, elde edilen başarının uzun vadede sürdürülebilirliğinin sağlanmasının güç olmasıdır.

Ailevi unsurların şirkete dahil olması, şirketin geleceğinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Zira aile şirketlerinin üçüncü veya dördüncü kuşaklar tarafından da başarılı bir şekilde idare edildiği çoğu zaman görülmemektedir. Yapılan araştırmalara göre, aile şirketlerinin sadece %5 ilâ %10'u ancak üçüncü nesillere aktarılacak varlığını devam ettirebilmektedir. Bunun altında yatan farklı nedenler bulunmakla birlikte, en temel nedenlerden birisi aile içi ilişkilerin ekonomik ilişkilere nazaran daha karmaşık olması ve gerek şirket içerisinde yaşanan gerekse şirket dışında yaşanan ailevi sorunların şirketin yönetimine yansarak, bu uyumsuzlukların bir süre sonra şirketin dağılmasına neden olmasıdır.

Aile şirketlerinde devamlılığının ve büyümenin sağlanması, ortaya çıkacak sorunların çözümünde, aile anayasası veya şirket anayasası da denilen ve bütün dünyada bir trend haline gelen yapının tesis edilmesiyle mümkün olmaktadır. Aile/Şirket Anayasası denilen bir sözleşme ile şirket ve aile arasında bir harmoni sağlanarak, şirketin uzun yıllar boyunca, aynı aile tarafından idare edilmesi sağlanmaktadır. Böylece ailesel etkilerin hangi oranda şirket işleyişine etki edebileceği, ailenin hangi yönetsel kararları hangi oy oranı ile reddedebileceği gibi hususlar üzerinde aile bireyleri anlaşmaya varmaktadır.

Aile fertleri arasında yapılacak bir Aile/Şirket Anayasası ile kurulacak yapının özenle belirlenmesi gerekmektedir. Hazırlanacak aile anayasası sadece mevcut aile üyelerini değil, gelecekte bu aileye katılacak ve şirket ya da şirketlerde pay sahibi olacak diğer aile fertlerini de kapsayacağından, uzun vadede aile içerisinde yaşanacak problemleri en aza indirgeyeceği gibi, ailevi problemlerin şirkete yansıma ihtimalini oldukça azaltacaktır.

Ailenin fertlerinin sahip olduğu hak ve yükümlülükleri öngören Aile anayasası her ne kadar ortada bir sözleşme niteliğinde olsa da kanunlarımızda Şirket/Şirket Anayasası'na ilişkin bir düzenleme yer almadığından hukuki olarak atipik bir sözleşme niteliğinde olduğu ifade edilmelidir. Bu sebeple sözleşmeye konulacak hükümlere azami ölçüde dikkat gösterilmesi gerekmektedir. Aile/Şirket Anayasası ile bir adi ortaklık kurulabileceği gibi, ortaklar sözleşmesi niteliğinde bir yapı tesis edilerek farklı ihtiyaçlara veya sorunlara yönelik çözümler getirilmesi mümkündür.

Bir Aile/Şirket Anayasası hazırlanırken şu üç aşamanın takip edilmesi, kurulan yapı ile başarıya ulaşılması bakımında gereklidir. Bu aşamaların başında şirket ve ailenin bireysel anlamdaki ihtiyaçlarının belirlenmesi gelmektedir. Aile/Şirket Anayasaları, her bir aile ve şirket ilişkisine özgü olup, her ilişkinin kendi özelinde ele alınması gerekmektedir.

İkinci aşamada ise Aile/Şirket Anayasası taslağı üzerinde uzlaşılması gerekmektedir. Bu taslak aile üyelerinin ortak görüşü ile bir hukukçu danışmanın gözetiminde hazırlanmalıdır. Bu metin mümkün mertebe açık, anlaşılır ve hukuken bağlayıcı nitelikte olmalıdır. Aile/Şirket Anayasası hazırlanırken,

- Ailenin geçmişi ile aile ve şirketin şu andaki konumu,
- Aile ve şirketin bundan 5 – 10 yıllık periyotlarda ulaşmak istediği yer,
- Aileyi ve şirketi öne çıkaran özellikleri,
- Ailede kararların nasıl alınacağı,
- Ailede hangi kurulların kurulacağı,
- Yöneticilerin belirlenmesi ve görev sürelerine ilişkin hususların belirtilmesi gerekmektedir.

Üçünü ve son olarak aile anayasasının yaşayan bir yapı olmasına dikkat edilmelidir. Aile üyelerinin bu kurallara uymaları ve belirli aralıklarla da bu kuralların üstünden geçilmesi gerekmektedir. Zira aile ve şirketin ihtiyaçları sürekli değişebilir ve anayasanın da bu değişime ayak uydurması gerekmektedir.

Aile/Şirket Anayasası Neden Yapılmalıdır?

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile şirketi niteliğindeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin 3. ve 4. kuşak aile bireylerine kadar devamı istenilen düzeyde sağlanamamaktadır. Bu durum sermayenin ve işletme bilgisinin (know-how) gelecek kuşaklara aktarılamamasına neden olmaktadır. Bir ekonomi sisteminin temel yapı taşlarından olan sermaye şirketlerinin sürekliliğinin sağlanamaması, ekonomik seviye olarak belli bir eşiğin aşılmasına da neden olmaktadır. Zira sıfır noktasından yapılan her başlangıç, tecrübesizliğin neden olduğu birçok zorluğu da beraberinde getirmektedir. Şirketlerin sürekliliği sağlandığı takdirde, şirketin kurumsal hafızası, bilgi ve sermaye birikimi ile çeşitli zorluklara göğüs germesi daha kolay olabileceği gibi, şirketin büyümesi ve istenilen seviyelere ulaşabilmesi daha mümkün hale gelecektir.

Ailenin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bir Aile/Şirket Anayasası;

- Aile/Şirket Anayasası, aile üyeleri arasındaki ilişkileri kuvvetlendirir.
- Aile/Şirket Anayasası ile şirket ve aile arasındaki ilişkiler netleşeceğinden, aile üyelerinin şirketi sahiplenmeleri ve böylece şirket ile aralarında duygusal bir bağ kurularak şirketin geleceğe taşınması yönünde daha güçlü adımlar atılması sağlanır.
- Aile/Şirket Anayasası ile aile üyeleri aralarındaki bir uyuşmazlığın nasıl çözüleceğini bilirler. Böylece aile üyelerinin birbirleri ile daha sağlıklı ilişkileri olur.
- Aile/Şirket Anayasası ile aile içi uyuşmazlıkların önüne geçilerek şirketin kurumsallaşması sağlanır. Böylece aile üyelerinin enerjilerini şirketin gelişimine adanmaları nedeniyle de karın sürdürülebilir hale gelmesi sağlanır.
- Aile içi uyuşmazlık ve çatışmalardan şirketin etkilenmemesi sağlanır. Çatışmalar aile içinde ilgili kurallar çerçevesinde çözüleceğinden küslükler ortadan kalkar.
- Aile fertlerinin şirketle ilişkileri düzenlenmiş olacağından, her bir ferdin şirketin yapılanmasında nasıl bir yere sahip olacağı, ne şekilde istihdam edileceği belirlenecektir.

Aile/Şirket Anayasası günümüzde daha da önem kazanmıştır. Zira artık bölünerek büyüme mümkün olmayıp, merkez yapılanması ve ekonomisi güçlü olan şirketlerin rekabette avantaj sağladığı bir ekonomik düzen mevcuttur. Ülkemizdeki aile şirketlerinin birçoğunun üçüncü kuşaklara aktarılamadığı bir ortamda, Aile/Şirket Anayasasının ne kadar önemli olduğu açıkça görülmektedir.

Saygılarımızla
Forensis Hukuk Bürosu

Not: Bültenimizde yer verilen açıklamalar, ilgili mevzuat çerçevesinde konuyu genel hatlarıyla ele alır tarzda hazırlanmıştır. Size özel detaylı bilgi için Büromuzla bağlantıya geçmenizi tavsiye ederiz.